

Richárd *A Sárospataki Református Kollégium gazdaságtörténete (1800–1919)* című monográfiáját (Sárospatak: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1996). Mellette további kutatók kapcsolódtak a feltáró munkába: Dienes Dénes egyháztörténész, Győri István teológus, Kiss Endre József könyvtáros, Pocsainé Eperjesi Eszter etnográfus és mások. Közös vonásuk, hogy valamennyien az ötvenes években született nemzedék képviselői.

Recenzióink szempontjából mindez azért fontos, mert Ugrai János egy újabb reménybeli tudós nemzedéket képvisel. Rajta kívül a hetvenes években született és Sárospatak neveléstörténetével foglalkozó kutatók közül megemlíthető még Baráth Béla Levente egyháztörténész, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem, és Ösz Ferenc, Comenius-kutató, nyelvész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója. Mindez azt bizonyítja, hogy most is van sikerrel kecsegtető kutatási hajlandóság azon sajátosságok vizsgálatára, amelyek elvezethetnek a sárospataki neveléstörténeti tapasztalatok mai hasznosításához.

Rátérve immár magára a műre, mindekelőtt a címben jelzett időhatárok tisztázandók. A korábbi iskolatörténet az 1703–1849 közötti periódust tekintette egységnek, s ezen belül a *Ratio Educationis* sem számított hátravonálnak. Ugrai, műve bevezetőjében, a szakirodalmi periodizáció, a pataki iskolatörténeti sajátosságok és a források hozzáférhetősége által determinálja az általa választott korszakolást. A záródátum a reformkor valódi kezdete, a kezdő pedig Kövy Sándor professzori kinevezésének időpontja. Ő volt az 1793-ban felállított pataki jogakadémia alapítója, s haláláig, 1829-ig vezette a képzést. Utána tanítványa, Gortvay János követte őt a tanszék élén. Kezük alól utóbb országos hírnévre szert tett tanítványok, közöttük később

bi akadémikusok kerültek ki, például Dósa Elek, Fáy András, Fogarasi János, Jászay Pál, Kossuth Lajos, Somosi János, Szemere Bertalan, Szemere Miklós, Teleki László, Tessedik Ferenc, Warga János, Zsarnay Lajos és mások; de Csokonai is Kövy miatt jött Patakra. A kezdő dátum meghatározásában alapvető jelentőségű az 1796-ban bevezetett tanulmányi rend is, amely többek között a magyar tanítási nyelv általánossá tételével ért el oktatási szemléletváltást Sárospatakon.

A mű szerkezeti felépítése világos. A dolgozat céljait, módszereit, a felhasznált forrásokat ismertető első fejezet után a felvilágosult abszolutizmus hazai társadalmi-gazdasági körülményeiről és a tanügyi reformtörekvésekről és az oktatás általános helyzetéről olvashatunk (*Feszültségek és vívmányok. Magyarország a XVIII–XIX. század fordulóján*). Ezt követi a nyugati határon túli komparatív kitekintés (*Egy lépéssel előbb. Az ausztriai oktatás modernizációja*). A mű címében jelzett témakört a további, 4–9. fejezetek tartalmazzák. Ezekben a szerző a Sárospataki Református Kollégium működésének alapelemeit veszi sorra: szervezeti felépítés (vezetés, diákönkormányzat), gazdálkodás (birtokok, bor- és pénzgazdálkodás, adományok, alapítványok, beruházások, tanári juttatások), tanulók (létszám, származás, felekezet, társadalmi és vagyoni helyzet), diákélet (napirend, lakás, étkezés, egészségügy, fegyelmi helyzet), tananyag és művelődés (hagyományos és modern törekvések), s végül a kilépés a kollégiumból (rectorok, peregrináció). Látható, hogy Ugrai az elemzés során az anyagi-tárgyi feltételek vizsgálata felől halad a személyi vonatkozások irányába. Figyelemre méltó továbbá, hogy minden fejezet végén párhuzamot von a Debreceni Református Kollégiummal. Ez rendkívül fontos, hiszen a protestáns iskolatörténet a hazai

neveléstörténeten belül sok tekintetben saját fejlődési pályán mozgott, így a kézenfekvő összehasonlítás egyben kényszerűség is. A két református „fellegvár”, Debrecen és Sárospatak neveléstörténeti összefüggéseivel, a párhuzamokkal és kölcsönhatásokkal korábban több – főleg „kettős identitású” – kutató foglalkozott, az említettek közül elsősorban Bajkó Mátyás, Barcza József, Hörcsik Richárd, Makkai László, Takács Béla. Ugrai tehát összehasonlító elemzésével tudós elődei példáját követi.

A könyv utolsó fejezetében Ugrai összefoglalja az addig leírtakból adódó tapasztalatokat és tanulságokat. Fő megállapítását a kötet címe is jelzi: a pataki kollégiumot a 18. század végén, a 19. század elején az önállóság és a kiszolgáltatottság ellentétes fogalmi jellemezték. Önálló volt belső életében, tanterveiben és szellemiségében, ám kiszolgáltatott a társadalmi-gazdasági változások tekintetében, hiszen külső pénzügyi forrásokra nem támaszkodhatott. A környezetével kialakított sajátos viszonyrendszerben mégis biztosítani tudta működésének anyagi alapjait, miközben önálló, nemzeti arculatával, de különösen tanítványaival fontos szerepet játszott a reformkori Magyarország eszmei és politikai megújulásában.

Géczi János: *A rózsza és jelképei – Az antik mediterráneum*

„A rózsza, amelyről minduntalan kiderül, hogy mégsem annyira kitüntetett élőlény és jelkép, hogy kizárólag róla essék szó, saját történetéhez csak úgy juthat, ha a korszakok fő kérdésfeltevéseivel párhuzamos, velük kapcsolatot tartó mellékszálak összeköthetősége világossá válik. Mégis, amikor kiderül, hogy a néhol

A függelék adatai szerint a szerző a dolgozat elkészítéséhez hét levéltár forrásait használta fel, alapvetően természetesen a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek Levéltárát, valamint Kézirattárát. Az impozáns bibliográfia több mint harminc forráskiadványt és további közel háromszáz feldolgozást tartalmaz. A köztük található tizenhárom saját publikáció mutatja, hogy a szerző a kutatásai során feltárt eredményeket 2001-től rendszeresen közzétette, segítve ezzel mások munkáját, illetve biztosítva a tudományos közösség számára a reflexió lehetőségét.

Összességében elmondható: Ugrai János komplex, társadalom-, nevelés- és gazdaságtörténeti elemzése nemcsak ahhoz segít hozzá, hogy a pataki kollégium történetének egy meghatározó szakaszát, s ezáltal az iskola további fejlődését világosabban lássuk, hanem arra is ráirányítja a figyelmet, hogy a nemzeti kulturális örökség részét képező oktatási intézményeink története máig ható tanulságok gazdag tárháza. (*Ugrai János: Önállóság és kiszolgáltatottság. A Sárospataki Református Kollégium működése, 1793–1830. Budapest, L'Harmattan, 2007, 254 p.*)

Bolvári-Takács Gábor
történész-népművelő

aggályosan tekintélytisztelő s a rózsahagyomány felülírásától elrettentő növény- és jelképhasználók képzeletét s a képzetek kognitív meghatározóit ugyanúgy egy vagy több szálba össze lehet szőni, miképpen a rózsza egyéni újraértelmezését, akkor bizonyossá válik, hogy a civilizáció történetébe beleágyazódott rózsatörténet feltárára és összeolvasásra érdemes, izgalmas örökség.” (13.)

A rózsamotívumokkal foglalkozó Géczi János művelődéstörténész legújabb kutatási

eredményeit 2006 decemberében közölte a Gondolat Kiadó *A rózsza és jelképei – Az antik mediterráneum* címmel. A most megjelent kötet előzményeiként nevezhető meg a 2000-ben megjelent *Alláh rózsái* (Budapest, Terebess Kiadó, 2000), valamint a 2003-ban publikált *Rózsahagyományok* (Pécs: Iskolakultúra-könyvek, 2003).

A könyv előszavában elhangzó célkitűzés szerint nem rózsajelkép-vadászattal találkozunk, hanem a rózsza ábrázolásának történeti áttekintésével. Ez első megközelítésben megdöbbentőnek tűnhet, hiszen a két dolgot nem lehet elválasztani egymástól. A szerző ugyanakkor helyesen döntött a történeti áttekintés mellett, hiszen a forráskutatás filológiai háttérének részletezése meggyűlöltaná a mű eredeti célját, az elbeszélő jelleget. Géczy elsősorban nem forrásgyűjteményt kíván közölni, hanem összehasonlító művelődéstörténeti elemző munkát. A rózsza történetének szemszögéből megvilágított antik kultúrtörténet gondolata mindenestre érdekes és eredeti ötlet, hiszen a rózsamotívum a legkorábbi időktől megjelenik az írott és a képzőművészeti emlékekben, legyen szó az archaikus görög költészetéről, a pompeii falfestményekről, vagy a hellenisztikus kor mozaikjairól. A kötet izgalmas olvasmányoknak ígérkezik, miután a szerző természettudományos szakértelmét is latbavetve, botanikai szempontból is előadja a rózsza történetének változatos útját, az irodalmi és esztétikai elemzések mellett. A természettudományos beállítódásnak köszönhetően széleskörű, igényes és minőségi kutatási munka eredményeként a honi ókorral foglalkozó tudománytörténet szinte már elfeledett területei ismét előtérbe kerülhetnek. Géczy az antik medicina és növénytan körébe tartozó rózsza *locusok* összegyűjtésével és közlésével az ókori farmakológia és leíró növény-

tan izgalmas történetét osztja meg velünk. A téma szakértőinek, de természetesen a laikus érdeklődők előtt is nagyra értékelendő, hogy műfordításban eddig nem közölt részleteket olvashatunk Dioszkoridész *De materia medica*-jából, Arisztotelész *De coloribus*-ából vagy Theophrasztosz *Historia plantarum*-ából többek között Keveházi Katalin és Szoboszlai-Kiss Katalin fordításában. Itt érdemes megemlítenünk, hogy a kötet gazdagon közöl a görög-római költészet remekei közül első megjelenésű magyar műfordításokat is, így Rhianosz néhány költeménye élvezetes olvasmányélményt jelenthet a görögül nem tudók számára Csehy Zoltán fordítói tehetségének köszönhetően.

A „mediterrán rózsza” történetét három nagy egység alapján tárgyalja a szerző. Az osztályozás nem követi szigorúan a kronológiát, inkább a fontosabb kultúrtörténeti események határvonalai szerint halad, így az első nagy rész az antik görög kultúra rózsza locusait tárgyalja, a második a római világ rózsáit, végül a kötet a korai keresztények rózsaszimbólumainak ábrázolásával zárul.

Elsőként tehát a görög hagyomány rózsza előfordulásaival ismerkedhetünk meg. A jelkép bemutatása az irodalom, a filozófia, a képzőművészet, a botanika és a medicina tárgykörei szerint kerül bemutatásra. Az irodalmi műfajok osztályozásának megfelelően haladó részt a szerző széleskörű kultúrtörténeti kitekintései tarkítják, így a rózsza ábrázolásai mellett számos művelődéstörténeti információt is begyűjthet az olvasó.

Az első fejezetek az archaikus kor irodalmi és képzőművészeti emlékeinek rózsaelőfordulásait tárgyalják. Megtudjuk, hogy a legkorábbi utalások a görög mitológia köréből származnak, így *Az istenek rózsái* fejezetben megismerkedhetünk a rózsza genezistörténe-

tének egyik lehetséges változatával, miszerint a fehér rózsák éppúgy a tenger habjából születnek, miként Aphrodité, a szerelem istennője is. A szerző ezzel magyarázza a szerelem istennője és a rózsaszimbólum szoros egybefonódását. A görög költészetet feldolgozó fejezetek gazdagon tárgyalják a rózsza szerelmi költészetben való megjelenését, így megtudhatjuk, hogy a hellenizmus korára már nemcsak a szeretett személyt szimbolizálja a csodás növény, hanem az elmúló szerelmet is, melynek magyarázata lehet a rózsza nyílási idejének rövidsége. A kötet első nagy egységének egyik legérdekesebb fejezete a hétköznapok és az ünnepek rózsáiról szól. Kiderül, hogy a görög világ mindennapjaiban milyen helyet foglalt el e különös virág, például érdekes leírásokat találunk a misztériumok, a vallási kultuszok, a gyógyászat, illetve a testápolás során megjelenő rózsahasználatokról. A görögöknél a kitüntetett élethelyzetekben (születés, nagykorúvá válás, házasságkötés vagy elhalálozás) mindig megjelent a rózsza, koszorúk, szirmok, esetleg illóolajok formájában. A szerző ezt alátámasztandó gazdagon idéz bukolikus költeményekből, de képi illusztrációkkal is argumentálja elemzését.

A görögök rózsái egységből az univerzumkép kapcsán felmerülő „rózsaidézés” fejezetet emelném ki. Géczy a rózsamotívum szempontjából a görög mitikus világkép racionalizálódását Arisztotelész filozófiájában látja kitéjesedni. Hipotézise szerint a rózsza a mozdulatlan mozgatót szimbolizálja. Feltevését azzal igazolja, hogy a rózsza színe okán, vagyis bíborvörös jellegénél fogva az arisztotelészi ötödik legfőkétebb és legfényesebb elem, az aithér szimbóluma lehet. Géczy ugyanakkor az aithért a *primum mobile*-vel azonosítja, a mozdulatlan gondolkodóval, így a rózsát az értelem, az ész megtestesítőjeként is defi-

niálja. Ez a kötet egyik legérdekesebb és legizgalmasabb felvetése is egyben. Géczy téziséét igazolandó a vitatott arisztotelészi *De coloribus*-ra és a *Problemata*-ra hivatkozik. Az említett források alapján határozottan állítható, hogy Arisztotelész az elemek előfordulásának tana szerint a rózsza pirosas színét éppen azzal magyarázza, hogy a fényes, ötödik elem dominál benne. Ez a megállapítás valóban igazolni látszik Géczy állítását, miszerint a rózsza a fényes elem szimbóluma. Géczy tovább megy, ugyanis a fényes elemet a ratióval azonosítja, így emeli a rózsát az értelem jelképévé. Arisztotelész *De caelo*-ját a szerző az arab hagyomány alapján ismeri, ezzel magyarázható, hogy az aithért a mozdulatlan mozgatóval azonosítja. Géczy egyik korábbi művelődéstörténeti írásában az *Alláh rózsái*-ban az arab kultúra rózszaábrázolásait dolgozta fel, így ez magyarázatul szolgál az arab kommentárok alapján bemutatott arisztotelészi világképre.

A rózsza a gyógyászatban fejezetet azért kell kiemelniünk, mert hiánypótló a hazai ókori medicinatörténet terén. Megtudhatjuk, hogy a császárkorban keletkezett *Hippokratészi gyűjtemény*-ben a rózsza nem fordul elő sem gyógynövényként, sem orvosságként. Géczy ezt azzal magyarázza, hogy a növények farmakológiai szempontból történő bemutatása a szóban forgó gyűjtemény szerzőinek nem lehet célja, így jöllehet több százada ismert volt a rózsza egészségügyi és higiéniai területen való alkalmazása, miként a többi gyógynövényt, a rózsát is kihagyták a műből. A növény farmakológiai és kozmetikai felhasználásáról, természetesen az évszázados ismeretek felhalmozódásaként később a leíró növénytan és gyógynövénytan legteljesebb ókori művében, Dioszkoridész munkájában találkozunk majd. *A Botanikai feltárás* fejezet díszé, a ma-

gyar nyelven eddig nem közölt Dioszkoridész-részletek Keveházi Katalin fordításában, amelyekből megtudhatjuk, hogy milyen betegségek gyógyítására volt javallott a rózsaszín különböző részéből készült főzet, kenőcs vagy olaj. Az illatosításra való alkalmazás nyilvánvaló, de az már meglepőnek tűnhet, hogy emésztési zavarok és vérkeringési problémák kezelésére is használták az ókorban.

Az első nagy egységet *A görögök rózsája* című befejező tanulmány zárja. Az elemzés a korai keresztények költészetében fellelhető rózsaszínábrázolások felidézésével foglalkozik, mintegy jelezve, hogy a rózsaszín történet elbeszélése folytatódik. Géczy János a második nagy egységet mégsem a korai keresztények rózsaszínével folytatja, ugyanis a második nagy témakör a római rózsaszínábrázolását dolgozza fel. A görög hagyományokhoz szorosan kötődő római kultúra rózsaszín története a kötet első részéhez hasonlóan művelődéstörténeti tanulmányokkal egészül ki.

A második rész elbeszélése a korai latin irodalmi források rózsaszín locusainak számbavételével kezdődik, majd a római *pantheon* rózsaszínjén át az aranykor költészetének elemzésén keresztül, valamint a hellenizmus korában görög és latin nyelven ismert antik regény rózsaszín motívumainak tisztázásán, illetve a botanikai és gyógyászati szövegek közlésén át egészen a képzőművészetekben fellelhető rózsaszín ábrák ismertetéséig tart.

A római kultúrkörből kinyúló rózsaszín számos új jelentéssel, szimbólummal egészül ki, jöhetnek a görögöknél rögzült jelképek nem tűnnek el. A római rózsaszínjait összehasonlítva a görög művelődéstörténetét feldolgozó fejezetekkel, számos eltérést tapasztalhatunk. A római kultúra a görög hagyomány egyenes folytatása, ám mégis, makroszinten számottevő eltérést figyelhetünk meg. Géczy ezt reme-

kül érzékelteti a rózsaszín szimbólum változatos ábrázolásával. A római rózsaszín esetében a rózsaszín mint az idő ciklikus változásának, múlásának jelzője kerül megnevezésre elsőként az elemzésben, amelyet nóvumként kell értünk a görög tradícióhoz képest. A helléneknél egyszerre a szerelem, a bujaság és a legtisztább szellemi ragyogás szimbóluma, természetesen ez a kettőség továbbra is fennáll a későbbi századokban, ám a római rózsaszín újabb árnyalatokkal gazdagodik. A görög szerelmi költészetből ismert rózsaszín szimbólum a latin irodalomban először Plautusnál tűnik fel, de kiegészül a termékenységre utaló szimbólummal. A görögöknél leginkább a szerelem, az életöröm jelképe volt, természetesen ez továbbél a római költészetben is, Géczy ezt igazolandó elsősorban Horatius bordalait idézi, de ugyanakkor felhívja a figyelmet, hogy a rózsaszín történetében először megjelenik az etikai értékekre utaló jelentési szint is, a legtisztább emberi tulajdonság jelzőjeként Lucretius filozófiai költeményében. Egy újabb jelentéssel találkozunk Vergiliusnál, illetve Propertiusnál, az ő esetükben az elmúlás, és a halálba indulók jelképe lesz, mintegy a földi léttől való búcsúzás, az etikai jelentésből már ismert lelki megtisztulás eszközeként. Géczy ezt néhány síron fennmaradt rózsaszín motívum közlésével is igazolja, ilyen például a rózsaszín szobrot megjelenítő hateriusok sírja.

A könyv második nagy egységének *A rózsaszín a római képzőművészetekben* fejezetét emelném ki. A szóban forgó tanulmány a római művészettörténetet foglalja össze természetesen a rózsaszín motívum szemszögéből, az *Ara Pacis Augustae*-től a pompeii falfriskókon át a Szicíliában feltárt *Filosofiana* mozaikokéig. A szerző plasztikusan adja elő az eddig feltárt antik rózsaszín ábrázolások teljes sorát, a kötet nagy érdeme, hogy az olvasó

színes ábrákon csodálhatja meg az elemzett alkotásokat. A jónak mondható nyomdai kivitelezés mellett azért meg kell jegyeznünk, hogy a kötetben szereplő leletek többségénél sajnos nem találjuk a múzeumi fellelhetőség közlését.

Érdekes még néhány szót szólnunk az antik regény *rosa* előfordulásairól. Itt visszaköszön az emberi tulajdonságok és érzelmek jelzőjeként, de megjelenik a jövőre utaló esz-közként is, mintegy a regény szereplőinek különös sorsát megidézve. A rózsaszínjével való megjelöltség így a majdani, talán bekövetkező boldogságra is utalhat, persze a boldogsághoz vezető gyötrelmes és szenvedéssel teli élettel együtt. Az általános bevezető után Géczy egyenként tárgyalja Petronius, Lucianos, Apuleius, Longosz, végül pedig Héliodórosz történeteit.

Az elbeszélés ezután elfordul a szépirodalomtól és a képzőművészetektől, a botanikai szövegek tanulmányozása felé veszi az irányt. A görög fejezetből már megismert növénytan meghatározások kiegészülnek Plinius rendszerével. Újdonság, hogy Plinius a botanikai jegyek leírása mellett a rózsaszín hétköznapi használatát is közzétette. Géczy utal arra, hogy a sztoikus Plinius arra is kereste a választ, hogy a természetnek vajon mi oka lehetett egy ilyen haszontalan növény megalkotására. Válasza etikai: „a virág az ember tanúságára szolgál: ami a legpompázatosabban virágozik, az megy tönkre leghamarabb.”

A római medicina történetének fejezete Celsus-idézetekben gazdag, amelyből megtudhatjuk a rózsaszín gyógyászatban való alkalmazásának receptjeit, például, hogy fejfájás ellen és bélpanaszokra javallott. A szerző ugyanakkor mégsem Celsust tekinti a római leghíresebb orvosának, hanem a Marcus Aurelius idején tevékenykedő Galénoszt. Ezt

a megállapítását azzal a ténnyel igazolja, miszerint Galénosz az első olyan szerző, aki a rózsaszín gyógyászatban való alkalmazását szisztematikusan tárgyalja. Művében különböző kenőcsök és főzetek elkészítését és használatát gyűjtötte össze. A második nagy egység egészen a medicina fejezetig párhuzamosan halad a görögök rózsaszínjével, de ezt követően eltérés mutatkozik. Géczy a botanikai és orvosi szövegek bemutatása után ismét a képzőművészetekben fellelhető rózsaszín ábrázolások felé fordul. *A római világ képeinek rózsaszín az 1–6. századig* címet viselő fejezet zárja a második nagy egységet, amely a növényi dekorációk között igen népszerű rózsaszín előfordulásokat tárgyalja. Az illusztrációkban szintén gazdag fejezet részletesen mutatja be a különös múmiaportrékon ábrázolt rózsaszínjait, a keresztény mozaikok rózsaszínjait, végül pedig az ókori mediterráneum zsinagógáit díszítő rózsaszín füzereket.

A második rész érintőlegesen foglalkozik a keresztények világával, mintegy előkészítve a harmadik rész nagy témáját: a korai keresztények rózsaszínjait.

A diakron elbeszéléseknek megfelelően megérkeztünk tehát a korai keresztények művelődéstörténeti szempontból történő tárgyalásához. Géczy az eszmei, vallástörténeti előzményeket figyelembe véve a zsidó hagyományban fellelhető rózsaszín ábrázolásokkal indít. Így például Noé születésének elbeszéléséből megtudhatjuk, hogy a rózsaszín a hóféhér szín mellett a gyermek Noé bőrszínének jelzője volt. Géczy kihangsúlyozza, hogy az embervoltra utaló rózsaszín tisztaság természetesen a görög-római hagyományban is visszaköszön majd, de a zsidó hagyományban az emberi test lelkesültségét jelképezi, nem annyira a hétköznapi embervoltra, hanem a személy mirabilis tulajdonságára utalva.

A korai keresztények jelképellenessége a kor erkölcsi züllöttségével való szembefordulás eredménye volt, így érthető, hogy a véres áldozatot és egyéb pogány szertartásokon használt koszorúkkal való hódolást nem leljük meg a keresztények esetében. A rózsza képi ábrázolásával a kora keresztények képzőművészeti leleteiben tehát nem találkozunk. A növény ellenben több esetben mégis felbukkan a korai keresztény szövegekben mint a Krisztussal kötött házasság jelképe a világi házassággal szemben, így a Krisztusnak ajánlott élet mint legfőbb érték szimbóluma lesz a rózsza. Géczy ezt alátámasztandó népszerű Jeromos-idézeteket közöl. Az asketizmust gyakorló keresztények természetesen a rózsát mint a testi szerelem szimbólumát nem fogják népszerűsíteni, ennek ellenére meglepő, hogy a rózsza, mely korábban a bujaság indexe volt, a keresztényeknél megmarad, de a vértanúi lét megnevezett növénye lesz. Az egyházatyák elfogadták, hogy a keresztény mártírok sebeinek jelképe nem lehet más, mint a rózsza, mely tömegesen terem a paradicsomban, mintegy áldozatok magasztosságára emlékeztetve az ott lakókat. A rózsza tehát a 2. századtól a vértanúság és a paradicsomi lét szimbólumává lett, és megkezdte hódító útját a keresztény jelképek között is.

A kötet harmadik egysége a keresztények rózszaábrázolásának összetett elemzését adja, természetesen itt is kibővül az elbeszélés az illusztrációk gazdag közlésével. A keresztények rózsái jelzik ugyanakkor, hogy a rózsza történetének újabb fejezetei várnak ránk.

Végezetül néhány szót a felhasznált irodalmakról. A kötet igen széleskörű bibliográfiát közöl, így komoly forrásgyűjteményként is értéket képvisel. Talán egyetlen apró kritikai megjegyzés illetheti a szerzőt, miszerint az ókori költők, írók esetében nem használja az antik, illetve modern kori fontosabb kommentárokat.

Érdekes utazásnak ígérkezik egyetlen hétköznapi mondható növény, a rózsza szempontjából az antikvitás évszázadainak művelődéstörténeti elbeszélése. Kiderül, hogy egyszerre lehet szimbóluma emberi vagy isteni tulajdonságoknak, a túlzó érzelmeknek vagy a racionak, a fényűzéssel szembeni mértéktartásnak, a lélek tisztaságának és az antik filozófia szerint az irracionitásnak. Ennek a jelképekben gazdag előfordulásnak magyarázata lehet a rózsza természetes előfordulása is, hiszen az egyszerű vadrózsától a nemesített szászszirmú fajtáig ismert volt már az ókorban. Géczy könyvében éppen ennek a különös és olykor bonyolult szimbólumrendszernek a bemutatását célozza meg – sikerrel. Leszögezhetjük, hogy a kötet szerzője a mediterráneum történetét a már az ókor óta királyi növénynek tartott rózsza szemszögéből meséli el izgalmasan és alapos tudományos körültekintéssel. (*Géczy János: A rózsza és jelképei – Az antik mediterráneum. Budapest, Gondolat, 2006*)

Szoboszlai-Kiss Katalin

tanársegéd

Pannon Egyetem Antropológia és Étika Tanszék

CONTENTS

Changing Psychiatry—Changing Society

Guest Editor: Szabolcs Kéri

Csaba Pléh: Introduction	898
Szabolcs Kéri: The Concept of Psychiatric Illness in the Light of Modern Neuroscience	899
Judit Harangozó: The Mission of Psychiatry in the XXI. Century	906

Study

Lajos Horváth: Intellectual Impostors? Terminological Hijacking in the Interdisciplinary Research	914
László Patthy: Evolution in the Light of Genome Projects	926
István Hárđi: On Terrorism	932
Attila Buday-Sántha: The Contradictions of Agrarian and Rural Development in Hungary	937
Rezső Solymos: Researches in Forestry Biological Production	946
Wolfgang Glänzel: Seven Myths in Bibliometrics: About Facts and Fiction in Quantitative Science Studies	954
Tibor Braun: Consequence of a Researcher's Frustration: The Hirsch-Index	965
József Gyulai: Donát Bánki Anniversary	970
István Magas: Lessons from the Crisis: Systemic and Forecasting Breakdowns	974
Mrs. Mádl, Judit Szőnyi – László Rybach – László Lenkey – Tamás Hámor – Ferenc Zsemle: Possibilities for the Development in Geothermal Energy Utilization with Main Focus on the Hungarian Facilities	989

Obituary

Imre Mojzes (<i>the Members of the MTA Nano Commensality</i>)	1004
Emil Mosonyi (<i>József Gyulai</i>)	1006

The Scientists of the Future 1008

Outlook (Júlia Gimes) 1013

Book Review (Júlia Sipos) 1017

Előző számunkban egy betűátvetés-hibával jelent meg Gánóczy Sándor tanár úr e-mail címe, amely helyesen: alexandre.ganoczy@wanadoo.fr